

بررسی فقهی و حقوقی اذن زن در ازدواج مجدد
با توجه به قانون حمایت از خانواده

www.ketab.ir

مؤلفان: طیبه محمودزاده، سپهر قهرمانی فرد

سرشناسه	: محمودزاده، طیبه، ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی فقهی و حقوقی اذن زن در ازدواج مجدد با توجه به قانون حمایت از خانواده/تالیف طیبه محمودزاده، قهرمانی فرد سپهر؛ ویراستار اسداله قهرمانی فرد.
مشخصات نشر	: اهر: شمیس، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۶ ص.
شابک	: ۸۵۰۰۰ ریال ۷-۰۴-۸۲۲۷-۶۲۲-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: ازدواج مجدد (فقه) (Remarriage (Islamic law اذن (حقوق) -- ایران Permission (Law) -- Iran* ازدواج مجدد -- ایران Remarriage -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۷/BP۲۳۰
رده بندی دیویی	: ۴۸۳۱/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۵۱۲۶۸۳
اطلاعات رکورد	: فیپا
کتابشناسی	

نام کتاب: بررسی فقهی و حقوقی اذن زن در ازدواج مجدد با توجه به قانون حمایت از خانواده
 مؤلفان: طیبه محمودزاده، سپهر قهرمانی فرد
 ویراستار: اسداله قهرمانی فرد
 ناشر: انتشارات شمیس
 نوبت و محل نشر: اول ۱۴۰۲، اهر
 قطع و صفحه: وزیری، ۱۴۶ ص
 چاپ و صحافی: اعظم
 شمارگان: ۵۰۰ جلد
 شابک: ۷-۰۴-۸۲۲۷-۶۲۲-۹۷۸
 قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

مرکز نشر و پخش: اهر، انتشارات شمیس ۰۹۱۴۹۲۶۶۱۱۸

پست الکترونیک ناشر: shamisa1394@gmail.com وب سایت: www.shamisabook.ir

مقدمه.....	۸
فصل اول.....	۱۳
مفاهیم، تعاریف و تاریخچه.....	۱۳
مقدمه.....	۱۴
مفهوم لغوی واژه ازدواج.....	۱۴
مفهوم اصطلاحی واژه ازدواج.....	۱۸
واژه ازدواج مجدد.....	۲۰
مفهوم لغوی واژه ازدواج مجدد.....	۲۱
مفهوم اصطلاحی واژه ازدواج مجدد.....	۲۱
فصل دوم.....	۲۵
ازدواج از منظر فقه.....	۲۵
واژه فقه.....	۲۶
مفهوم لغوی واژه فقه.....	۲۶
مفهوم اصطلاحی فقه.....	۲۷
مفهوم برابری زن و مرد.....	۲۸
مفهوم اصطلاحی.....	۲۸
تاریخچه ازدواج.....	۲۹
ازدواج در ایران باستان.....	۳۱
ازدواج در ادیان آسمانی.....	۳۳
ازدواج در آیین یهود.....	۳۳
ازدواج در آیین مسیحیت.....	۳۴
ازدواج از دیدگاه اسلام.....	۳۵
تاریخچه مکتب نظری برابری زن و مرد (فمینیسم).....	۳۸
فصل سوم.....	۴۳
اهداف ازدواج.....	۴۳

۴۴	اهداف ازدواج در اسلام
۴۴	تسکین و آرامش روحی
۴۷	احترام به سنت رسول اکرم (ص)
۴۸	کنترل به غریزه جنسی
۵۱	تکامل روانی انسان
۵۳	سلامتی جسم و جان
۵۵	تولید نسل
۵۶	تربیت انسان
۵۷	ازدواج در آراء فقهی
۶۸	ازدواج مجدد مرد در احکام فقهی
۶۸	مفهوم فقهی ازدواج مجدد
۷۰	جواز ازدواج متعدد مردان
۷۵	اصل بودن تک همسری و استثنا بودن چند همسری
۷۶	موارد استثنا و ضرورت در چند همسری
۷۹	فصل چهارم
۷۹	ازدواج مجدد در فقه
۸۰	مقدمه
۸۲	ازدواج مجدد مرد و اذن زن
۸۸	ماهیت جواز ازدواج متعدد برای مردان
۹۰	تجویز مشروط بودن ازدواج متعدد و هم زمان برای زنان در فقه
۹۴	شرط عدالت در ازدواج مجدد از منظر فقه و حقوق ایران
۹۸	رعایت شرط عدالت
۱۰۲	سند قرآنی رعایت عدالت در ازدواج مجدد
۱۰۶	نظریات موجود در مورد شرط عدم ازدواج مجدد
۱۰۷	نظریه مخالفان شرط عدم ازدواج مجدد
۱۰۸	دلایل موافقان نظریه بطلان شرط
۱۱۰	ارزیابی و نقد دلایل مورد استناد برای بطلان شرط

۱۱۶.....	نظریه صحت شرط عدم ازدواج مجدد
۱۱۷.....	اثر شرط عدم ازدواج مجدد با تأکید بر عنصر مصلحت اجتماعی
۱۲۱.....	ازدواج مجدد زوج با اذن دادگاه و ایجاد حق طلاق برای زن در فقه و حقوق
۱۲۲.....	نظر مخالفین و موافقین حق طلاق
۱۲۵.....	نظر مراجع
۱۲۸.....	ازدواج مجدد و رویکرد جدید فقهی و حقوقی ایران
۱۳۴.....	ازدواج مجدد مردان و نظر دین اسلام
۱۳۷.....	منابع و مأخذ

ازدواج یک امر ضروری است که از اول خلقت انسانها بوده و حضرت آدم علیه السلام که اولین انسان روی زمین محسوب می شود به دستور خدای تبارک و تعالی با دومین انسان روی زمین که حواء است ازدواج کرده و به همسری یکدیگر در آمدند و این آئین را برای همیشه در جهان باقی گذاردند.

ازدواج نخستین سنگ بنای تشکیل خانواده و بالطبع، جامعه و اجتماع است و میزان اندیشه و تدبیر در آن در میزان پیشرفت یا انحطاط و صعود یا سقوط جامعه تاثیر دارد. ازدواج دارای آثار و نتایج بسیاری است؛ از جمله: ارضای غریزه جنسی، تولید و بقای نسل، تکمیل و تکامل انسان، آرامش و سکون، پاک دامن و عفاف و نتایج متعدد دیگر. از این رو، اسلام به عنوان یک مکتب آسمانی آن را نه تنها کاری محبوب و مقدس دانسته، بلکه جوانان را مؤکداً بدان توصیه کرده است. هر ازدواجی دارای اهداف خاص خود است، ولی در این میان، برخی از اهداف کم ارج و کم اهمیت و در نتیجه، ناپایدارند و نمی توانند برای همیشه و یا حتی مدتی دراز خوشبختی زوجین را تضمین کنند. برخی نیز ارجمند، مهم و در نتیجه پایدارند. بنابراین، شایسته است ازدواج با توجه به این اهداف در نظر گرفته شود. ازدواج از این نظر که عاملی برای نجات از آلودگی، موجبی برای نجات از تنهایی و سببی برای بقای نسل است، خودداری از آن همیشه سبب ایجاد بی تعادلی، نابهنجاری رفتاری و زمانی هم فساد شخصیت و حتی بیماری جسمی می گردد.

بنابراین، بهترین و بالاترین نعمت‌ها برای هر زن و مرد از نظر اسلام تشکیل خانواده است.^۱

گمان نمی‌رود از بین مکاتب و مذاهب، هیچ مذهبی به اندازه اسلام درباره ازدواج بحث کرده باشد. ازدواج از نظر اسلام امری مستحب، مورد تاکید و از سنن انبیا علیهم السلام معرفی شده و جوانی که بدان تن دهد در حقیقت، همگام با آفرینش و سعادت‌مند است. ازدواج از نظر اسلام پیمان مقدسی است که برقراری آن بر اساس مقررات، آداب و رسوم، تشریفات، سنن و قوانین خاصی صورت می‌گیرد.

ازطرفی چون ازدواج دارای جنبه‌های متفاوت نسبت به عقود دیگر بوده طرفین در هنگام تشکیل آن به اهداف والایی غیر از اهداف منفعت طلبانه عقود دیگر نظر دارند. از طرفی متعاقبین در هنگام انعقاد عقد نکاح می‌توانند شروطی را که خلاف مقتضای ذات عقد نباشد در آن بگنجانند.

ارزش خانواده بیش از هر چیز بر پایه مودت و دوستی بین اعضای آن، بخصوص زن و شوهر استوار است و اگر این جریان بر اساس دوستی و تفاهم و بر کنار از خودخواهی‌ها ادامه یابد، به آرامش و سکون در کنار یکدیگر و در نهایت به کمال انسانی مورد نظر خواهد رسید. در میان مکاتب حقوقی، دین مبین اسلام، نظام معاشرتی ویژه‌ای در روابط مردان و زنان در دو حوزه اجتماع و نهاد خانواده تشریع کرده است که از سویی بر مبانی انسان

^۱ - مشکینی، علی، ۱۳۸۲، ازدواج در اسلام، ترجمه احمد جنتی، قم: چاپ مهر، ص ۱۶

شناختی قرآن و اسلام استوار است و از دیگر سو، ناظر به اهداف و چشم اندازهایی است که اسلام برای اصیل ترین و بنیادی ترین نهاد اجتماعی یعنی خانواده ترسیم می کند.

در خصوص جایگاه اذن و اجازه در حقوق ایران، باید گفت در قوانین دادرسی به چنین تصمیمی تصریح نشده و بالتبع تعریف و آثار آن مورد توجه قرار نگرفته است، از آنجائیکه تصمیمات دادگاه ها را به چهار دسته حکم، قرار، تصمیمات امور حسبی، دستورهای اداری تقسیم نموده اند لذا در این جا نیز اذن فاقد جایگاه است، اما در قوانین ماهوی به ویژه در حقوق خانواده، اصطلاح اذن و اجازه در مواردی به کار رفته است. از این جمله است تصمیم دادگاه در پذیرش درخواست زوج مبنی بر ازدواج مجدد، اجازه ازدواج دختر باکره، احراز وکالت زوجه در طلاق و اذن اعمال آن و اجازه خروج کودک تحت سرپرستی از کشور. در تعریف کلی، اجازه را اظهار رضایت شخصی دانسته اند که قانون رضایت او را شرط تاثیر عقد یا ایقاعی که از دیگری صادره شده، به شماره آورده است؛ شروط به این که رضایت مزبور پس از صدور عقد یا ایقاع مذکور صادر شود و اگر پیش از عقد صادر شده باشد آن را اذن نامند. (احمدی، ۱۳۹۱ ص ۴۵۱)

فارغ از بحث کیفری زن اول با اثبات ازدواج مجدد شوهر بدون اجازه خود می تواند به استناد بند ۱۲ شروط عقدنامه تقاضای طلاق کند و در صورت تمایل علاوه بر طلاق می تواند مهریه را هم وصول نماید. زیرا با تحقق این بند از شروط ضمن عقد، زن وکیل زوج در طلاق می گردد اما اگر شوهر شرط مذکور را امضاء نکرده باشد زوجه می تواند از طریق اثبات عسر و حرج و البته استناد به بند ۱۰ ماده ۸ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ از دادگاه تقاضای طلاق کند.

تعدد زوجات و نارضایتی همسر اول، از مسائل امروزیین مطرح در حوزه حقوق خانواده است. عواملی مانند؛ تغییر فرهنگ، تغییر سبک زندگی، انتظارات برآمده از رشد علمی جامعه، توسعه همه جانبه و فراگیر و امور دیگر سبب شده تا در دوران معاصر به این مسأله به گونه ای متفاوت نگریسته شود. روشن است که تغییر نگرش های اجتماعی سبب ممنوعیت تعدد زوجات نمی شود؛ اما آیا بر اساس آیات و روایات می توان اذن همسر اول را شرط این ازدواج ها به شمار آورد؟ متضمن اباحه ی تعدد زوجات و مشروط به رعایت عدالت است، آیا ازدواج مجدد مرد، بدون رضایت همسر اول، خلاف رعایت عدالت است؟ برخی از معاصران اختیار همسر دوم با نارضایتی زن اول را ظلم در حق وی دانسته، آن را خلاف عدالت و از مصادیق معاشرت به غیر معروف شمرده است. آیا ازدواج مجدد، بر خلاف عدالت و مصادیق معاشرت به غیر معروف است تا مغایر با شریفه «عاشروهن بالمعروف» (نساء، ۱۹) باشد؟ چنانچه نتوان عدم جواز ازدواج مجدد مرد بدون رضایت یا اذن همسر اول را بر اساس آیه ۱۹ از سوره نساء اثبات کرد، از سویی آیا معارض با آیه «فانکحوا ما طاب لکم من النساء» (نساء، ۳) نخواهد بود؛ چرا که این آیه تعدد زوجات را بدون قید و شرط اذن همسر اول، مطرح کرده است و از سوی دیگر مفاد آیه ی شریفه «یا ایها الّتی لم تحرم ما أحل الله لک بتبغی مرضات أزواجک» (تحریم، ۱) مقید اطلاق آیهی «عاشروهن بالمعروف» نیست؟ با این توجه که آیه ی ۱ سوره تحریم نشان می دهد، رعایت همه موضوعاتی که رضایت زن را به دنبال دارد، مطلوب نیست و محتمل است جلب رضایت همسر اول در ازدواج مجدد مرد، از این قبیل به شمار رود. نوشته حاضر، با بازشناسی دیدگاه فقیهان در صدد تحلیل و پاسخ گویی به این پرسش ها است.

باتوجه به اهمیت خانواده در ادوار مختلف تاریخ قانونگذاری کشور، قوانین و مقرراتی برای حمایت از آن وضع شده است. ممکن است این مقررات ضمن قانون مدنی یا قوانین خاص حمایت خانواده آمده باشد. بسیاری از این قوانین دارای جنبه ماهیتی و برخی دارای جنبه شکلی و آیین دادرسی است. قوانین ماهوی: حقوق و تکالیف اعضای خانواده را تعیین و روابط آنها را با یکدیگر تنظیم می کند. ولی قوانین شکلی ناظر به تشریفات و شرایط صوری ازدواج و طلاق و دیگر نهادهای خانواده و آئین رسیدگی به دعاوی خانوادگی و اجرای آرای مربوط به خانواده است

در مواردی از ازدواج های مجدد برخی از زنان اول دچار آسیب های روحی و روانی می گردند. امروزه وجود این قبیل آسیب ها قابل کتمان نیست. معمولاً این گروه از زنان در میان خانواده و فامیل خود احساس سرشکستگی، خسران و از دست دادن سرمایه ی عمر می کنند. برخی از این زنان، دیگر تمایل به زندگی مشترک با همسرشان ندارند و چنانچه جبر خاصی وجود نداشته باشد، در صدد جدا شدن از آنان برمی آیند.